

Latviešu un lietuviešu valodas atgriezeniskie darbības vārdi: terminoloģiskais aspekts

Reflexive verbs of the Latvian and Lithuanian languages: a terminological aspect

Regīna Kvašīte

Šauļu Universitāte

P. Višinskio g. 38, Šiauliai, LT-76352, Lietuva

E-pasts: regina.kvasyte@su.lt

Termins *atgriezeniskums* jeb *refleksivitāte* (lietuviešu valodā *sangrāžīškumas* jeb *refleksyvumas*) nosauc formālo pazīmi, kas vieno leksiski gramatisko grupu – atgriezeniskos darbības vārdus. Pētījuma mērķis ir noskaidrot terminus, ko lieto dažādos latviešu un lietuviešu avotos – vārdnīcās, gramatikās, kā arī zinātniskajā un mācību literatūrā par darbības vārdiem –, lai nosauktu tādus darbības vārdus un aprakstītu to darināšanu.

Latviešu lingvistiskajā literatūrā izplatīti atšķirīgas cilmes vārdkoptermini – trīskomponentu pašcilmes termins *atgriezeniskais darbības vārds* un divkomponentu citcilmes termins *refleksīvais verbs* vai dažādas to komponentu kombinācijas (turklāt novērots, ka apzīmētājkomponenti tiek lietoti gan ar noteiktajām, gan nenoteiktajām galotnēm). Lietuviešu valodā tādus darbības vārdus parasti nosauc sinonīmiski vārdkoptermini, ko veido tas pats virstermins ar dažādas cilmes apzīmētājkomponentiem: *sangrāžinis veiksmažodis* ‘atgriezeniskais darbības vārds’ un *refleksīvinis veiksmažodis* ‘refleksīvais darbības vārds’.

Abu valodu atgriezenisko darbības vārdu aprakstos konstatēta to darināšanas līdzekļu nosaukumu daudzveidība. Latviešu valodā sastopami termini *atgriezeniskais afikss*, *atgriezeniskais formants*, *atgriezeniskā galotne* u. tml. Lietuviešu valodā lieto terminu *sangrāžos dalelytė* (burtiski tulkojot ‘atgriezes partikula’, jo terminam *dalelytė* latviešu valodas gramatikas terminoloģijā atbilst *partikula*) un *sangrāžos afikss* (burtiski ‘atgriezes afikss’). Redzams, ka bieži vien dažādos aprakstos tiek uzsvērts formanta veids vai tā pozīcija, piem., latviešu *postpozitīvs formants*, lietuviešu *galinė morfema* ‘beigu morfēma’, *postfleksinė pozīcija* ‘postflektīvā pozīcija’.

Sastatījuma gaitā secināts, ka latviešu valodā darbības vārdus, kuriem nepiemīt atgriezeniskuma pazīme, sauc gan par *tiešajiem darbības vārdiem* (šis termins fiksēts mūsdienu valodniecības terminu vārdnīcā), gan par *neatgriezeniskajiem darbības vārdiem*, gan *ne-refleksīvajiem verbjiem*. Savukārt lietuviešu valodā lieto tikai ar priedēkli *ne-* darinātu antonīmisku terminu *nesangrāžiniai veiksmažodžiai* ‘neatgriezeniskie darbības vārdi’.

Atslēgvārdi: atgriezeniskums; termini; atgriezeniskie darbības vārdi; tiešie darbības vārdi; atgriezeniskie formanti; latviešu valoda; lietuviešu valoda.

Levads

Jēdziens *atgriezeniskums* jeb *refleksivitāte* ir definēts latviešu valodniecības terminu vārdnīcā kā „[F]ormāla atgriezenisko darbības vārdu un atgriezenisko lietvārdu pazīme, ko nosaka atgriezeniskais formants. Atgriezeniskums formāli apvieno atgriezeniskos darbības vārdus, kam ir, piemēram, vidējās kārtas nozīme (*mazgāties, slaucīties, celties*), darāmās kārtas nozīme (*kļūdīties, censties*,

mosties), ciešamās kārtas nozīme (*glabāties, krāties*), savstarpējas darbības nozīme (*skrieties, cīnīties, ķildoties*), pēkšņas, negaidītas darbības nozīme (*iesmelgties, sakustēties, aizcirsties*), pāri mēram veiktas darbības nozīme (*nobristies, pārcepties, izmērcēties*). Latviešu valodniecībā atgriezeniskums uzskatīts arī par leksiski gramatisku darbības vārda kategoriju” (Skujiņa 2007, 53). Tekstu analīze liecina, ka autori izvēlas, kuram – pašcilmes vai citcilmes terminam – dot priekšroku, piem., *verbu refleksivitāte* jeb *atgriezeniskums* (Paegle 2003, 128), *refleksivitāte* (Veidemane 1972, 427 un 2002, 425). Lietuviešu valodā analizējamā jēdziens nosaukšanai arī lieto divus terminus – *sangrāžīškumas* ‘atgriezeniskums’ un *refleksyvumas* ‘refleksivitāte’. Taču tikai pašcilmes termins iekļauts valodniecības terminu vārdnīcā, kur definēts lakoniski: „Veiksmāžodžio buvimas sangrāžinio” ‘Darbības vārds, kurš ir atgriezenisks; burtiski: Darbības vārda būšana par atgriezenisku’¹ (Gaivenis, Keinys 1990, 177). Definīcija liecina, ka, atšķirībā no latviešu valodas, šī pazīme attiecināta tikai uz darbības vārdu, lai gan arī citu vārdšķiru vārdiem lietuviešu valodā tā piemīt (sk. īpašības vārda *sangrāžinis* ‘atgriezenisks’ definīciju vārdnīcā „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas” (Keinys 2012, 674) u.c.). Sinonīmisko citcilmes terminu apzīmētājkomponenta pamatā ir latīņu valodas vārds *reflexivus* < *reflexio*. Abu valodu svešvārdu vārdnīcās definīciju vietā dotas pašcilmes atbildmes – attiecīgi ‘atgriezenisks’ un *sangrāžinis* (Andersone et al. 2005, 637; Kaulakienė et al. 2013, 697).

Pētījumā analizēti darbības vārdu, kuriem piemīt atgriezeniskums, apraksti² dažādos leksikogrāfijas un terminogrāfijas izdevumos, gramatikās, kā arī zinātniskajā un mācību literatūrā, bet tā mērķis – noskaidrot latviešu un lietuviešu valodas darbības vārdiem vēltās metavalodas specifiku. Par pētījuma objektu izvēlēti termini, kas nosauc atgriezeniskos darbības vārdus (arī tiem pretējas nozīmes vārdus) un to darināšanas līdzekļus. Pētījums veikts, izmantojot sastatāmo un aprakstošo metodi.

1. Atgriezenisko darbības vārdu nosaukumi

Lai nosauktu darbības vārdus, kuriem piemīt atgriezeniskuma pazīme, mūsdienu latviešu valodas valodniecības terminu vārdnīcā iekļauti trīskomponentu pašcilmes vārdkoptermīns *atgriezeniskais darbības vārds* un divkomponentu citcilmes vārdkoptermīns *refleksīvais verbs*: „Darbības vārds, kam ir atgriezeniskais formants un kam vēsturiski, iespējams, bijusi vidējās kārtas nozīme, piemēram, *mazgāties, slaucīties, celties*. Atgriezeniskajiem darbības vārdiem var būt atgriezeniskas galotnes visās gramatiskajās formās, piemēram, latviešu valodā *mazgā-ties, mazgāj-os, mazgāj-as, mazgāsim-ies, mazgājus-ies, mazgādam-ās*, tie var būt saistīti ar atgriezenisko vietniekvārdu, piemēram, angļu valodā *to wash oneself* ‘mazgāties’, *to wipe oneself* ‘slaucīties’. Atgriezeniskie darbības vārdi parasti ir nepārejoši. Mūsdienu latviešu valodā atgriezeniskajiem darbības vārdiem parasti ir darāmās kārtas nozīme un tos uzskata par atvasinājumiem no

¹ Visus citātus no lietuviešu avotiem tulkojusi raksta autore. Netiek tulkoti ilustratīvie piemēri. Citējot saglabāts teksta autentiskums, izņemot lietuviešu valodas avotos (galvenokārt vārdnīcās) lietotās uzsvazu zīmes, kas tajā ir obligātas, taču pētījuma kontekstā nav svarīgas.

² Sk. arī Kvašīte 2018.

tiešajiem darbības vārdiem, piemēram, *cel-t – cel-ties, skrie-t – skrie-ties, nes-t – nes-ties*.” (Skujiņa 2007, 51–52) Salīdzinājumam jāmin, ka pirmajā – 1963. gada – valodniecības terminu vārdnīcā bija fiksēts tas pats virstermins, resp., *darbības vārds*, mainīts tikai atkarīgais komponents – *atgriezeniskais* vai *refleksīvais* (Grabis et al. 1963, 29), lai gan kā sinonīmi konstatēti virstermini *darbības vārds* un *verbs* (Grabis et al. 1963, 37). Savukārt agrāk izdotajā terminu kopā, uz kuras pamata veidota vārdnīca, dodot priekšroku citcilmes komponentam, iekļauti citi apakštermini ar šiem īpašības vārdiem: *refleksīva forma, atgriezeniska forma un refleksīvā galotne, atgriezeniskā galotne* (Projekti 1956, 22), bet kā sinonīmi – virstermini *verbs, darbības vārds* (Projekti 1956, 31). Mūsdienās lietojamo vārdšķiras pašcilmes nosaukumu, aprakstīdams vārda *darbs* etimoloģiju, min Konstantīns Karulis: „No atv. *darbība* gramatikas termins *darbības vārds* ‘verbs’ (P. Abuls. Latviešu valodas mācība, 1902, 19), līdz tam K. Mīlenbaham „izteiksmes jeb laika vārds”, agrāk J. Neikenam „darīšanas vārdi” (Vācu valodas mācība, 1850, 13), tāpat arī A. Kronvaldam (Mazais vācietis, 1. d., 1865, 61).” (Karulis I, 1992, 200) Mūsdienās lietojamie termini *darbības vārds* un *verbs* „apliecina 19. gadsimta valodu mācībgrāmatās iedibināto tradīciju paralēli lietot gan latviskas cilmes, gan aizgūto terminu (aizgūtājam terminam *verbs* konstatēta senāka lietojuma vēsture latviešu valodniecībā nekā latviskajam vārdkopterminam *darbības vārds*)” (Butāne 2016, 11). Latviešu valodas apakšjēdziena termina *atgriezeniskais darbības vārds* vēsturē nozīmīgu ieguldījumu ir devusi 1901.–1902. gada Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija Kārļa Mīlenbaha vadībā: „1901. g. 13. septembrī tiek nolasīts un apspriests skolotāja un skolas gramatiku autora P. Abula referāts „Terminoloģija latviešu gramatikā”, kurā dots pārskats par pēdējās septiņās tā laika gramatikās lietotajiem terminiem. 1902. g. 4. janvārī notikušajā terminu unifikācijas sēdē, kurā piedalījās toreiz pazīstamie skolu gramatiku autori A. Stērste, J. Kalniņš, R. Cukurs u. c., kā arī J. Endzelīns, pieņēma vienotu lēmumu par latviešu gramatikā lietojamiem terminiem, no kuriem daudzus tieši tādus vai ar nelielām izmaiņām lieto arī mūsdienās (.. *atgriezeniskais darbības vārds* u. c.)” (Blinkena 2014, 388)

Latviešu literārās valodas vārdnīcā par apzīmētajiem izmantotie īpašības vārdi *atgriezenisks* un *refleksīvs* iekļauti bez plašākiem skaidrojumiem, bet valodniecības kontekstā bieži vien ar norādi uz konkrētām vārdšķīrām, kā arī uz to savstarpējo sasaisti: *atgriezenisks* „3. val. *Tāds, kas attiecas uz darbības subjektu; refleksīvs*. „Mazgāties”, „sukāties” ir atgriezeniski darbības vārdi. Atgriezeniskais vietniekvārds „sevis” (Ceplītis, Stengrevica, 1972, 362) un *refleksīvs* „2. val. *Tāds, kas attiecas uz darbības subjektu; atgriezenisks*. Refleksīvie verbi. Refleksīvie lietvārdi. Refleksīvais vietniekvārds. ..” (Ceplītis, Stengrevica, 1987, 581) (plašāk par atgriezenisko darbības vārdu nosaukšanai lietoto terminu vēsturi latviešu valodā sk. Soida 2009; Veidemane 1972; 2002).

Mūsdienu gramatikās, zinātniskajā un mācību literatūrā darbības vārdu aprakstos konstatēti vārdkoptermini, kuros dažādi savienoti pašcilmes un citcilmes komponenti – variē gan virsjēdzienu, gan apakšjēdzienu termini, kā arī tajos lietoto atkarīgo komponentu – īpašības vārdu – galotnes. Tradicionāli terminoloģijas teorijā pastāv uzskats, ka atkarīgajos komponentos dominē formas ar noteiktajām galotnēm: „Tā kā termins ir noteikta (definēta) jēdziena (noteiktas jēdzienu grupas) apzīmējums un noteiktā galotne „raksturo apzīmēto priekšmetu kā noteiktu, zināmu” [57, I, 434], vārdkopterminā parasti izmanto īpašības vārdu ar noteikto

galotni ..” (Skujiņa 2002, 78) Izpētītajos avotos terminu lietojumgadījumi ir ļoti atšķirīgi, turklāt ne vienmēr pat tajā pašā tekstā konsekventi lietots tas pats termins:

(1) *Atgriezeniskie darbības vārdi veidojušies, tiešajiem darbības vārdiem saaugot ar senu refleksīvu vietniekvārdu si ('sevi', 'sev') ..*³ (LLVVM 205)

(2) *Atgriezeniski darbības vārdi ir darbības vārdu leksiski gramatiska grupa, ko vieno formāla pazīme – atgriezeniskums – un kam mūsdienu latviešu valodā ir īpašs postpozitīvs formants -s (sal. sadaļas nosaukums 6.2.3.2.3. Atgriezeniski (refleksīvi) darbības vārdi, bet nodaļas – 6. Darbības vārds (verbs)) (LVG 511; 456)*

(3) *5.7. Atgriezeniski (refleksīvi) darbības vārdi. Atgriezeniskie darbības vārdi veido īpašu leksiski gramatisku darbības vārda grupu, ko vieno formāla pazīme – atgriezeniskās galotnes visās personas, laika un izteiksmju formās (sal. nodaļas nosaukums 5. Darbības vārds (verbs)). (LV 74; 90)*

(4) *Refleksīvie verbi latviešu valodā bez dažām īpašām nozīmēm izsaka tādus sakarus starp darbības subjektu, darbību un objektu, kas vai nu ietver abus jau minētos pretējos darbības virzienus – aktīvo un pasīvo (es mazgāju un es tieku mazgāts), vai nozīmē darbību subjekta sfērā .. (MLLVG 554)*

(5) *3.2.2.1. Refleksīvie verbi latviešu valodniecībā. Latviešu valodniecībā atgriezeniskais verbs piesaistījis jau pirmo gramatiku autoru uzmanību .. (V 207)*

(6) *Refleksīvajiem verbiem, kā norāda Soida rakstā “Refleksīvais verbs latviešu vārdzināšanas sistēmā” (Soida 1972), ir vairākas tipiskas pazīmes .. (sal. turpat tālāk) Trešajā atgriezenisko verbu grupā tikai daļa verbu ir tādi, kā norāda E. Soida, kas nozīmes un sintaktisko funkciju ziņā ir pilnīgi identi .. (LLVM 128)*

Lietuviešu valodā atgriezeniskos darbības vārdus nosauc sinonīmiski vārdkoptermiņi, kuru pamatkomponenti ir pašcilmes salikteni, bet atkarīgie komponenti – lietuvisks vai no latīņu cilmes svešvārda darināts īpašības vārds: *sangrāžinis veiksmāzodis* ‘atgriezeniskais darbības vārds’, *refleksyvinis veiksmāzodis* ‘refleksīvais darbības vārds’: „Veiksmāzodis, turintis sangrāžos dalelytę ir jos modifikuotą reikšmę. Sangrāžiniai veiksmāzodžiai nuo atitinkamų nesangrāžinių veiksmāzodžių paprastai skiriasi veiksmo santykiu su subjektu ir objektu, plg. *aš maudau vaiką* ir *aš maudausi, suvežk man šieną* ir *susivežk šieną*” ‘Darbības vārds, kuram ir atgriezeniskais formants un piemīt tā modificēta nozīme. Atgriezeniskie darbības vārdi no attiecīgajiem tiešajiem parasti atšķiras pēc darbības attieksmes pret subjektu un objektu ..’ (Gaivenis, Keinys 1990, 176–177) Pašcilmes īpašības vārds *sangrāžinis* mūsdienu lietuviešu valodas vārdnīcā „Dabartinės lietuvių

³ Retinājumi un pasvītrojumi piemēros, lai pievērstu uzmanību aprakstos lietotajiem terminiem, pirms tie analizēti plašāk, šeit un tālāk – raksta autore. Tā kā visi piemēri rakstā ir slīprakstā, elementi, kuri citējamā tekstā rakstīti slīprakstā, netiek slīpināti. Avotus un to saīsinājumus sk. raksta beigās.

kalbos žodynas” saistīts ar attiecīgo lietvārdu *sangrąža* ‘atgrieze’⁴: „→ s a n g r ą ž a: *S. įvardis, veiksmąžodis, daiktavardis*” ‘→ atgrieze: *A. vietniekvārds, darbības vārds, lietvārds*’ (sal. *sangrąža* „1. sugrįžimas, 2. apsigręžimo vieta ..” ‘1. atgriešanās, 2. apgriešanās vieta ..’ (Keinys 2012, 674) (par šo lietvārdu virstermina funkcijā sk. tālāk), bet citcilmes īpašības vārds *refleksyvinis* ir iekļauts tikai vārdnīcā „Lietuvių kalbos žodynas”: „*lingv. sangrąžinis*” ‘*lingv. atgriezenisks*’ (Ulvydas 1978, 359).

Vārdšķiras nosaukums lietuviešu valodā ir pašcilmes saliktenis *veiksmąžodis* (darināts no lietvārdiem *veiksmas* ‘darbība’ un *žodis* ‘vārds’). Lai gan no latīņu *verbum* (no tā cēlies latviešu termins *verbs*) atvasinātais īpašības vārds *verbalinis* ‘verbāls’ atkarīgā komponenta funkcijā arī lietuviešu valodā ir izplatīts, tam mūsdienās ir saikne nevis ar analizējamo vārdšķiru, kā latviešu valodā, bet ar jēdzienu *vārds* (vēsturiski tie bijuši cieši saistīti). Sākotnēji viens otrs lietuviešu valodas gramatikas autori arī darbības vārdu sauca šajā no latīņu valodas tulkotajā vārdā *žodis* ‘vārds’⁵, uz ko rosināja poļu gramatikās lietotais termins *slowo*. Par mūsdienu lietuviešu valodas termina *veiksmąžodis* ‘darbības vārds’ autoru tiek uzskatīts Kazimiers Jauņus (*Kazimieras Jaunius*). Pirms tam viņš lietoja Simona Daukanta (*Simonas Daukantas*) jaundarinājumu *veikrodis* (burtiski ‘darbībrādis’). Jons Jablonskis (*Jonas Jablonskis*) pirmajā, 1901. gada, gramatikā vēl lietoja terminu *veiksmīninkas* (burtiski tuvu nozīmei ‘darbinieks’, resp., ‘tas, kas darbojas’), taču vēlāk pieņēma K. Jauņus terminu. Savukārt atgriezeniskos darbības vārdus J. Jablonskis pirmajā gramatikā vēl sauca par *grįžtamieji* (burtiski ‘atpakaļejošie’) vai *saviveiksmiai* (burtiski ‘pašdarbīgie’), tikai vēlāk radīja mūsdienās lietojamo terminu *sangrąžiniai veiksmąžodžiai* (Balašaitis 2010, 7–8).

Izpētītie avoti ļauj izvirzīt pieņēmumu, ka termins ar citcilmes atkarīgo komponentu *refleksyviniai* ‘refleksīvie’ lietuviešu valodā reizēm sastopams publikācijās par svešvalodu darbības vārdiem vai šīs vārdšķiras diahroniskajos aprakstos, citos gadījumos parasti lieto valodniecības terminu vārdnīcā kā pirmo, resp., ieteicamāko, iekļauto pašcilmes terminu:

(7) *Lietuvių kalba pasižymi sangrąžinių veiksmąžodžių gausumu ir jų reikšmių įvairumu.* (LKG 189)

(8) *Tokių darybos tipų, kurių dariniai, jeigu tik jie remiasi s a n g r ą ž i n i a i s veiksmąžodžiais, visada turi sangrąžos afiksą, lietuvių kalboje yra palyginti nedaug.* (ŽDT 195)

(9) *S a n g r ą ž i n i ū veiksmąžodžių funkcija – tai reikšmė, kurią veiksmąžodžiui suteikia sangrąžos dalelytė.* (SVI 6)

(10) *S a n g r ą ž i n i a i veiksmąžodžiai yra išvestiniai, padaryti iš nesangrąžinių su sangrąžos afiksu (ar dalelyte) si.* (LKM₁ 124)

⁴ Lai parādītu atšķirības starp īpašības vārda ar *-inis* un lietvārda ģenitīva formu lietojumu lietuviešu valodā, tulkojumā konsekventi lietotas atbilstošo vārdšķiru formas, kaut arī latviešu valodā tādas tradīcijas nav.

⁵ Par jēdziena *vārds* sistēmu, ko lietuviešu valodā veido termins *vardas* ‘priekšvārds’ un *žodis* ‘vārds’, sastatījumā ar latviešu valodas terminiem plašāk sk. Kvašīte 2017.

(11) *Vokiečių kalbos refleksyvių veiksmažodžių reikšmės kaita.* (K 62)

(12) .. prieš rašydama apie sangrąžinius veiksmažodžius gramatikai, *Emā Geniušienė* apie *refleksīvus baltų kalbose ir jų tipologiją* buvo apgynusi *habilitacinę disertaciją* .. (SLKG 346–347)

Citcilmes īpašības vārds *refleksyvinis* lietuviešu valodniecības terminoloģijā tiek substantivēts (sk. 13. piemēru) – lietvārds *refleksyvai* ‘refleksīvi’ lietuviešu valodas enciklopēdijā iekļauts kā termina *sangrąžiniai veiksmažodžiai* sinonīms (Ambrazas 2008, 471). Attiecīgā termina saīsinājums konstatēts Audrones Kaukienes (*Audronė Kaukienė* 2002, 392) sniegtajā gramatikas terminu sarakstā: *refl. – refleksyvas, sangrąžinis (veiksmažodis)* ‘refleksīvs, atgriezeniskais (darbības vārds)’. Lai gan šajā gadījumā, tāpat kā enciklopēdijā, tiek nosaukta analizējamā vārdšķira, domājams, ka šo citcilmes terminu varētu lietot plašākā nozīmē, resp., attiecināt uz visām vārdšķirām, kam piemīt atgriezeniskums.

Pētījuma kontekstā svarīgi ir pievērst uzmanību vēl vienai lietuviešu valodas terminu sistēmas vienībai – galotnes atvasinājumam *sangrąža*, kas sastopams ne vien kā apakšjēdziena apzīmētājs (par to sk. 2. sadaļā), bet arī kā virstermins:

(13) *S a n g r q ž a yra tranzityvumo sferos kategorija – veiksmo krypties į subjektą rodymas.* (LKM₂ 289)

(14) *Labiausiai veiksmažodį kaip kalbos dalį apibrėžia kamienui būdingos kategorijos – .. s a n g r q ž a (priešpriešinis procesas: veiksmo grąža į veikėją arba jam naudinga, būdinga tik veikėjui be santykio su objektu) ..* (LKMP 129)

(15) .. *DLKG* apie sangrąžinių veiksmažodžių darybą rašoma ir *įvadinėje dalyje ryšium su tranzityvumu (DLKG, p. 287–288), dar s a n g r q ž a siejama ir su rūšimi.* (SLKG 351)

(16) *S a n g r q ž a jau minėta aprašant tranzityvumą.* (LKMP 132)

(17) *Gavę sangrąžos formantą daugelis tranzityvinių veiksmažodžių virsta intranzityviniais (išskyrus netiesioginę s a n g r q ž o s reikšmę turinčius veiksmažodžius).* (LKE 471)

(18) *Norint nustatyti sangrąžos afikso darybinį vaidmenį, būtina išnagrinėti s a n g r q ž o s sąaugas su priešdėliais ..* (SLKG 352)

Kā liecina piemēru analīze, šo terminu var uzskatīt gan par atgriezeniskuma jēdziena nosaukuma sinonīmu, gan par atgriezeniskās nozīmes vai darbības vārda pazīmes, kā arī tā afiksa nosaukuma ekvivalentu. Katrā konkrētā gadījumā termins *sangrąža* jāvērtē atkarībā no konteksta.

2. Atgriezenisko darbības vārdu darināšanas līdzekļu nosaukumi

Abu sastatāmo valodu avotos konstatēta terminu, kas nosauc atgriezenisko darbības vārdu (arī citu vārdšķīru, kam ir atgriezeniskuma nozīme) darināšanas līdzekļus, dažādība. Tas lielā mērā ir saistīts ar skatījumu uz šo līdzekļu funkcijām, pozīciju un satura piešķiršanu atvasinājumiem (par to plašāk sk. Kalnača 2004).

Latviešu valodas valodniecības terminu vārdnīcā vispārīgākā nozīmē iekļauts termins *atgriezeniskais formants*, definīcijā to precizējot, ņemot vērā valodu vai valodu grupu, par kuru ir runa: „Atgriezenisko darbības vārdu vai atgriezenisko lietvārdu darināšanā un gramatisko formu veidošanā izmantotais līdzeklis – afikss vai vietniekvārds, kas sākotnēji norādījis, ka darbība vērsas atpakaļ uz darītāju. Mūsdienu latviešu valodā atgriezeniskais formants parasti ir galotne, piemēram, *mazgā-ties*, *cel-ties*; *mazgāšan-ās*, *celšan-ās*, daļā izlokšņu – arī prefiksāls elements starp darbības vārda priedēkli un sakni, piemēram, vidus dialekta kursiskajās izloksnēs *sa-sa-runāt* ‘sarunāties’, *ap-sa-stāt* ‘apstāties’. Ģermāņu valodās, kā arī daļā slāvu valodu atgriezeniskais formants ir vietniekvārds, piemēram, vācu valodā *sich waschen* ‘mazgāties’, *sich abtrocken* ‘slaucīties’” (Skujiņa 2007, 52) (plašāk par latviešu valodas atgriezeniskā formanta veidiem sk. Kalnača 2013, savukārt par šo darbības vārdu daudznozīmību un saistāmību saistībā ar semantiskajām un sintaktiskajām funkcijām – Kalnača, Lokmane 2016). Tā kā par formantu uzskata arī afiksu (sal. *formants* sk. *afikss*) (Skujiņa 2007, 52), par līdzvērtīgu ir pamats atzīt terminu *atgriezeniskais afikss* (sal. *afikss* „Morfēma, kas, pievienodamās saknei vai celmam, veic vārddarināšanas vai formveidošanas līdzekļa funkciju, izsakot noteiktu leksisku vai gramatisku semantiku”) (Skujiņa 2007, 18). Reizēm konstatēts terminu *morfēma* vai samērā abstraktas vārdkopas *refleksīvais* (vai *atgriezeniskais*) *elements* lietojums. Konkretizējot, resp., sašaurinot, nozīmi (hiperonīma vietā izvēloties hiponīmu), terminogrāfijas avotos iekļauts atbilstošā afiksa nosaukums ar pašcilmes vai citcilmes apzīmētājkomponentiem, līdzīgi kā šo darbības vārdu nosaukumos: *atgriezeniska galotne*, *refleksīva galotne* (Grabis et al. 1963, 29) (sal. *refleksīvā galotne*, *atgriezeniskā galotne* (Projekti 1956, 22); sk. arī 3. piemēru), u. c. nosaukumi:

(19) .. *svarīgi ir tas, ka refleksīvais formants -ies pievienojams ne vien finitajām verba formām, bet arī nenoteiksmei.* (V 217)

(20) *Refleksīvais elements -s- ir saglabājies tikai galotnēs.* (LLVVM 205–206).

(21) *Darbības vārdi izsaka darbību, kas notiek darbības veicēja (darbības subjekta) labā, un atgriezeniskajam elementam te ir datīva nozīme ..* (LLVVM 206)

(22) *Latviešu valodas teorijā morfēma -ies tiek saistīta, pirmkārt, ar refleksivitāti ..* (VAJE 427)

(23) *Refleksīvā galotne .. kļuva arī par intransitīvuma morfoloģisku pazīmi.* (MLLVG 555)

(24) *Verbu refleksivitāte formāli tiek rādīta ar verbu galotni ..* (LLVM 128)

Lai gan redzams, ka šī jēdziena nosaukšanai latviešu valodā lieto dažādus terminus, „[N]orobežojoties no diahroniskās pieejas un vērtējot minētās morfēmas [-ās lietvārdu sistēmā un -ties darbības vārdu struktūrā] tikai no mūsdienu viedokļa, gan -ās, gan vēsturiski izveidojušos formantu -ties, kurā saplūdis nenoteiksmes priedēklis, senā darbības vārda pilnā galotne *-ie un senā atgriezeniskā vietniekvārda *sa/si daļa s-, saskaņā ar latviešu valodniecībā nostiprinājušos tradīciju varam dēvēt par galotni” (Vulāne 2013, 152).

Lietuviešu valodas valodniecības terminu vārdnīcā attiecīgo darbības vārda darināšanas līdzekli nosauc termins *sangrąžos dalelytė* (burtiski ‘atgriezes partikula’, jo lietuviešu valodas valodniecības termina *dalelytė* atbilde latviešu valodā ir *partikula*; sal. krievu *vozvratnaja chastica* un angļu *reflexive particle*). Definīcija liecina, ka tā ir iekļauta morfēmu kategorijā: „Morfēma *-s(i)(-)*, kuriā turi sangrąžinių veiksmāzodžiu ir kai kuriu iš jų padarytų daiktavardžių formas. Nepriešdėliniu veiksmāzodžiu sangrąžos dalelytė yra formas galinė morfēma, o priešdėliniuose veiksmāzodžiuose jos vieta po veiksmāzodžiu darybos priešdėliu: *sakau-s(i)*, *sakė-s(i)*; *pa-si-sakyti*, *pa-si-pasakoti*. ..” ‘Morfēma *-s(i)(-)*, kura ir atgriezeniskajiem darbības vārdiem un dažām no tiem veidotām formām. Bezpriedėkļu darbības vārdu atgriezes partikula ir formas beigu morfēma, bet darbības vārdos ar priedėkļiem tās vieta aiz darbības vārdu atvasināšanas priedėkļiem ..’ (Gaivenis, Keinys 1990, 177). Vārdkopa *sangrąžos dalelytė* iekļauta lietvārda *sangrąža* šķirklī lietuviešu valodas vārdnīcā: „*lingv. dalelytė s(i)*, žyminti veiksmā, kreipiamā į patį veikėją arba jo taikomā sau pačiam ar tarpusavyje, pvz.: *juoktis*, *kalbėtis*, *keltis*, *persitvarkymas*” ‘*lingv. partikula s(i)*, kura apzīmē darbību, kas vērsta uz subjektu, vai viņa piemērojama pašam sev ..’ (Keinys 2012, 674). Iepriekš citētajos piemēros lietoti gan pašcilmes vārdkoptermins *sangrąžos dalelytė* (sk. iepriekš citēto 9. piemēru), gan termini ar atšķirīgas cilmes komponentiem *sangrąžos afiksas* ‘atgriezes afiks’ (sk. 8. un 18. piemēru), reizēm pat abi vienā tekstā (sk. 10. piemēru) un *sangrąžos formantas* ‘atgriezes formants’ (sk. 17. piemēru). Reizēm atgriezenisko darbības vārdu aprakstos tiek ne vien minēts to darināšanas līdzekļa nosaukums, bet arī uzsvērts afiksa veids atbilstoši vietai, kur tas novietots, vai vieta, resp., pozīcija (sk. arī latviešu valodā 2. piemērā *postpozitīvs formants*):

(25) *Nepriešdėliniu veiksmāzodžiu sangrąžos dalelytė yra formas galinė morfēma ..* (KTŽ 177)

(26) *Tokiu darybos tipu, kuriu dariniai, jeigu tik jie remiasi sangrąžiniais veiksmāzodžiais, visada turi sangrąžos afiksą, lietuviu kalboje yra palyginti nedaug. Tai tik veiksmāzodžio vidinės darybos tipai – tiek prefiksiniai (su sangrąžos afiksų, atkeltu iš postfleksinės pozicijos pamatiniame veiksmāzodyje į poziciją tarp darybos prefikso ir pamatinio kamieno), tiek ir sufixiniai ..* (ŽDT 195)

3. Tiešo darbības vārdu nosaukumi

Analizējot atgriezenisko darbības vārdu nosaukumus, nevar nepievērst uzmanību darbības vārdu, „kuri veido formālu pretstatu atgriezeniskajiem darbības vārdiem un parasti ir atbilstošo atgriezenisko darbības vārdu motivētārvārdi”, nosaukšanai lietotajiem terminiem. Sinonīmi *tiešie darbības vārdi*, *tiešie verbi* (Skujīņa 2007, 403) ir fiksēti mūsdienu valodniecības terminu vārdnīcā un lietoti tekstos (sk. 1. piemēru), taču citos avotos lieto arī ar nolieguma priedėkli darinātus terminus *neatgriezeniskais darbības vārds*, kurš kā pirmais līdzās vārdkopai *tiešie darbības vārdi* bija iekļauts pirmajā terminu vārdnīcā (Grabis et al. 1963, 75), un citcilmes vārdkopu *nerēfleksīvais verbs* (sal. arī mācību grāmatā lietuviešu valodā par latviešu valodas darbības vārdiem, kur sinonīmiski iekļauti abi apzīmētāji; sk. 32. piemēru):

(27) *Pēc formas un nozīmes darbības vārdus iedala tiešajos un atgriezeniskajos darbības vārdos.* (LLVVM 205)

(28) *Trešajā atgriezenisko verbu grupā tikai daļa verbu ir tādi, kā norāda E. Soida, kas nozīmes un sintaktisko funkciju ziņā ir pilnīgi identi (t. i., kā tiešie, tā refleksīvie verbi ir nepārejoši) ..* (LLVM 128)

(29) *Mūsdienu latviešu literārajā valodā daudz plašāka par iepriekšējām ir to refleksīvo verbu grupa, kam gan atbilst tiešie verbi ..* (V 214)

(30) *Vērtējot refleksīvā un nerefleksīvā verba nediferencētu lietojumu, svarīgs faktors ir tas, vai satura līmenī šīm formām atbilst viena vai divas vienības.* (LLVSM 429)

(31) *Paraugam visās izteiksmju un laika formās darāmajā un ciešamajā kārtā doti visu konjugāciju un grupu neatgriezeniskie darbības vārdi ..* (LVG 551)

Lietuviešu valodniecības terminoloģijā darbības vārdus, kuriem nepiemīt atgriezeniskums, nosauc pašcilmes vārdkoptermīns *nesangrāžiniai veiksmažodžiai* ‘neatgriezeniskie darbības vārdi’. Lai gan terminu vārdnīcā tas nav fiksēts, izpētītajos avotos konstatēts šādu antonīmu lietojums:

(32) *Pagal formą ir reikšmę [latvių kalbos] veiksmažodžiai skirstomi į nesangrąžinius (neatgriezeniskie jeb tiešie verbi), pvz.: celt, lūgt, mazgāt, ir sangrąžinius (atgriezeniskie jeb refleksīvie verbi), pvz.: celties, lūgties, mazgāties.* (LK 141)

(33) *Daugelis sangrąžinių veiksmažodžių priešinami nesangrąžiniams tranzityvumo pagrindu ..* (DLKG 287)

(34) *Sangrąžiniai veiksmažodžiai, turintys priešdėlius, afiksus be-, te-, neiginį ne-, yra asmenuojami ir kirčiuojami visai taip, kaip atitinkami nesangrąžiniai ..* (LKG 188)

Secinājumi

Apkopojot izpētīto avotu metavalodas dotumus, konstatēts, ka latviešu valodā, lai nosauktu darbības vārdus, kam piemīt atgriezeniskums, konkurē termini *atgriezeniskais darbības vārds* un *refleksīvais verbs*. Tā kā virsjēdzienu un apakšjēdzienu nosaukumi ir gan pašcilmes, gan citcilmes komponenti, latviešu valodā ir lielākas vārdšķiras nosaukuma veidošanas iespējas. Savukārt lietuviešu valodā dominē pašcilmes vārdkoptermīns *sangrāžinis veiksmažodis* ‘atgriezeniskais darbības vārds’. Tomēr reizēm sinonīmiski tiek lietots citcilmes substantīvs *refleksyvas* ‘refleksīvs’, kā arī galotnes atvasinājums *sangrąža* ‘atgrieze’ (lai gan tā nozīmi ne vienmēr var precīzi noteikt ārpus konteksta). Šis atvasinājums sastopams lietuviešu valodas atgriezenisko darbības vārdu darināšanas līdzekļu nosaukumos *sangrąžos dalelytė* ‘atgriezes partikula’ un *sangrąžos afikšas* ‘atgriezes afikss’. Latviešu valodā šim nolūkam piemērotākais būtu termins *atgriezeniskā galotne*, taču avotos konstatēti dažādi strukturāli līdzīgi termini ar apzīmētāju *atgriezeniskais: elements* vai *formants*, arī *afikss*.

Sastatījums liecina, ka darbības vārdu, kam nepiemīt atgriezeniskums, nosaukšanai mūsdienu valodniecības terminu vārdnīcā iekļauti sinonīmiski termini *tiešais darbības vārds* un *tiešais verbs*, lai gan arī pēc šīs vārdnīcas parādīšanās izdotajos tekstos konstatēti termina *neatgriezeniskie darbības vārdi* lietojumgadījumi. Savukārt lietuviešu valodas terminoloģijā šim nolūkam lieto tikai antonīmisku gan pēc satura, gan pēc formas terminu *nesangrāžiniai veiksmažodžiai* ‘neatgriezeniskie darbības vārdi’.

Saīsinājumi

DLKG	Ambrasas, Vytautas (red.). <i>Dabartinės lietuvių kalbos gramatika</i>
K	Daunorienė, Justina. <i>Kalbotyra</i>
KTŽ	Gaivenis, Kazimieras, Keinys, Stasys. <i>Kalbotyros terminų žodynas</i>
LK	Kabelka, Jonas. <i>Latvių kalba</i>
LKE	Ambrasas, Vytautas (red.). <i>Lietuvių kalbos enciklopedija</i>
LKG	Ulvydas, Kazys (red.). <i>Lietuvių kalbos gramatika</i>
LKM ₁	Jakaitienė, Evalda (red.). <i>Lietuvių kalbos morfologija</i>
LKM ₂	Paulauskienė, Aldona. <i>Lietuvių kalbos morfologija</i>
LKMP	Paulauskienė, Aldona. <i>Lietuvių kalbos morfologijos pagrindai</i>
LLVM	Paegle, Dzintra. <i>Latviešu literārās valodas morfologija</i>
LLVMS	Veidemane, Ruta. <i>Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība</i>
LLVVM	Kalme, Vilma, Smiltiece, Gunta. <i>Latviešu literārās valodas vārdari-nāšana un morfologija</i>
LV	Kalnača, Andra. <i>Latviešu valoda</i>
LVG	Kalnača, Andra. <i>Latviešu valodas gramatika</i>
MLLVG	Ahero, Antonija et al. <i>Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika</i>
SLKG	Paulauskienė, Aldona. <i>Svarbesniosios XX amžiaus lietuvių kalbos gramatikos</i>
SVI	Kaukienė, Audronė. <i>Sangrāžinių veiksmažodžių istorija</i>
V	Soida, Emīlija. <i>Vārdarināšana</i>
VAJE	Veidemane, Ruta. <i>Veltījums akadēmiķim Jānim Endzelīnam</i>
ŽDT	Urbutis, Vincas. <i>Žodžių darybos teorija</i>

Avoti

1. Ahero, Antonija et al. 1959. *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. I. *Fonētika un morfologija*. Rīga: LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība.
2. Ambrasas, Vytautas (red.). 1997. *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Trečiasis pataisytas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
3. Ambrasas, Vytautas (red.). 2008. *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Antrasis patikslintas ir papildytas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
4. Daunorienė, Justina. 2007. Vokiečių kalbos refleksyviųjų veiksmažodžių reikšmės kaita. *Kalbotyra*. 57, 62–70.
5. Gaivenis, Kazimieras, Keinys, Stasys. 1990. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa.

6. Jakaitienė, Evalda (red.). 1976. *Lietuvių kalbos morfologija*. Vilnius: Mokslas.
7. Kabelka, Jonas. 1987. *Latvių kalba*. Vilnius: Mokslas.
8. Kalme, Vilma, Smiltiece, Gunta. 2001. *Latviešu literārās valodas vārdarināšana un morfologija. Lokāmās vārdšķiras*. Liepāja: LiePA.
9. Kalnača, Andra. 2013a. Darbības vārds (verbs). *Latviešu valodas gramatika*. Nītiņa, Daina, Grigorjevs, Juris (red.). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 456–594.
10. Kalnača, Andra. 2013b. Morfologija. *Latviešu valoda*. Veisbergs, Andrejs (red.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 45–108.
11. Kaukienė, Audronė. 2006. *Sangražinių veiksmažodžių istorija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
12. Paegle, Dzintra. 2003. *Latviešu literārās valodas morfologija*. I daļa. Rīga: Zinātne.
13. Paulauskienė, Aldona. 1994. *Lietuvių kalbos morfologija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
14. Paulauskienė, Aldona. 2006. *Lietuvių kalbos morfologijos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
15. Paulauskienė, Aldona. 2015. *Svarbesniosios XX amžiaus lietuvių kalbos gramatikos*. Vilnius: Gimtasis žodis.
16. Soida, Emīlija. 2009. *Vārdarināšana*. Paegle, Dzintra (red.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
17. Ulvydas, Kazys (red.). 1971. *Lietuvių kalbos gramatika*. II. *Morfologija*. Vilnius: Mintis.
18. Urbutis, Vincas. 1978. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius: Mokslas.
19. Veidemane, Ruta. 1972. Morfēmas *-ies* vieta latviešu valodas verbu sistēmā. *Veltījums akadēmiķim Jānim Endzelīnam. 1873–1973*. Rīga: Zinātne, 427–442.
20. Veidemane, Ruta. 2002. Darbības vārds. *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība: lokāmās vārdšķiras*. Pokrotiece, Kornēlija (red.). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 409–509.

Literatūra

1. Andersone, Indra et al. 2005. *Ilustrētā svešvārdu vārdnīca*. Rīga: Avots.
2. Balašaitis, Antanas. 2010. Iš lietuviškų kalbotyros terminų istorijos. *Gimtoji kalba*. 5, 3–12.
3. Blinkena, Aina. 2014. Pirmā latviešu lingvistiskās terminoloģijas vārdnīca. *Caur vārdu birzi*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 387–393. (Pirmpubl. *LPSR ZA Vēstis*. 1964. 10 (207), 117–120.)
4. Butāne, Anīta. 2016. Gramatiskās sistēmas aprakstos (19.–21. gs.) lietotie jēdziena ‘verbs’ apzīmējumi latviešu valodā. *Valoda: nozīme un forma. 7. Gramatika un saziņa*. Kalnača, Andra, Lokmane, Ilze, Horiguči, Daiki (red.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 7–13.
5. Ceplītis, Laimdots, Stengrevica, Melita (red.). 1972. *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1. Rīga: Zinātne.
6. Ceplītis, Laimdots, Stengrevica, Melita (red.). 1987. *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 6₂. Rīga: Zinātne.

7. Grabis, Rūdolfis et al. 1963. *Valodniecības terminu vārdnīca*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
8. Kalnača, Andra. 2004. *Morfēmika un morfonoloģija*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
9. Kalnača, Andra. 2013. Atgriezeniskuma formālie rādītāji latviešu valodā. *Valoda: nozīme un forma*. 3. *Teorija un metodoloģija latviešu valodniecībā*. Kalnača, Andra, Lokmane, Ilze (red.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 57–66.
10. Kalnača, Andra, Lokmane, Ilze. 2016. Polifunctionality and distribution of reflexive verbs in Latvian. *Baltistica*. LI (1). Vilnius: Vilniaus universitetas, 97–116.
11. Karulis, Konstantīns. 1992. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. I. Rīga: Avots.
12. Kaukienė, Audronė. 2002. *Lietuvių kalbos veiksmažodžių istorija*. II. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
13. Kaulakienė, Angelė et al. 2013. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera.
14. Keinys, Stasys (red.). 2012. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Septintas pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
15. Kvašīte, Regīna. 2017. Jēdziena „vārds” nosaukumu sistēma latviešu un lietuviešu terminoloģijā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 144. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference Vārds un teksts. Tēzes*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 20–22. Pieejams: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Endzelins_tezes%202017_23.02.pdf.
16. Kvašīte, Regīna. 2018. Latviešu un lietuviešu valodas atgriezenisko darbības vārdu gramatiskā apraksta termini. *54. prof. Artura Ozola dienas starptautiskās zinātniskās konferences „Latvijai – 100. Gramatika: no Kārļa Mīlenbaha „Teikuma” (1898) līdz mūsdienām” referātu tēzes*. 2018. gada 15. un 16. martā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 25–26.
19. Projekti. 1956. Valodniecības terminu projekti. LPSR Zinātņu akadēmijas Latviešu valodas terminoloģijas komisijas 18. biļetens. *LPSR ZA Vēstis*. Pielikums. 5 (106).
20. Skujiņa, Valentīna. 2002. *Latviešu terminoloģijas izstrādes principi*. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
21. Skujiņa, Valentīna (red.). 2007. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
23. Ulvydas, Kazys (red.). 1978. *Lietuvių kalbos žodynas*. XI. Vilnius: Mokslas.
26. Vulāne, Anna. 2013. Morfēmika. *Latviešu valodas gramatika*. Nītiņa, Daina, Grigorjevs, Juris (red.). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 138–153.

Summary

The term *reflexivity* names a formal feature that unites a lexical grammatical group of reflexive verbs. The aim of the research is to find out the terms used in various Latvian and Lithuanian sources, such as dictionaries, grammar books, scientific and instructional literature, to describe such verbs and verb-building.

Two compound terms of different origin are popular in the works of Latvian linguistics: a three-word term of own language, *atgriezeniskais darbības vārds*, or a two-word term of foreign origin, *refleksīvais verbs* ‘reflexive verb’, (to note, endings of a secondary component can be both pronominal and non-pronominal in practice). In Lithuanian, such verbs are also called by synonymous compound terms encompassing a secondary component of different origin: *sangrąžinis veiksmažodis* and *refleksyvinis veiksmažodis* ‘reflexive verb’.

The descriptions of reflexive verbs demonstrate the diversity of the terms to name the means that built them. In Latvian, *atgriezeniskā galotne* 'reflexive ending', is the most frequently used term; however, the sources display other ones, too: *atgriezeniskais afikss* 'reflexive affix', *atgriezeniskais formants* 'reflexive formant, reflexive formative', *atgriezeniskā morfēma* etc. In Lithuanian, this notion is named by the terms *sangrąžos dalelytė* 'reflexive particle' (cf. *dalelytė* in Latvian grammar terminology corresponds with a term *partikula*, 'particle') and *sangrąžos afiksas* 'reflexive affix'. It was observed that the character of a formant or the position of it is emphasised in both languages, for example, in Latvian there is *postpozitīvs formants* 'postpositive formant', and in Lithuanian there is *galinė morfema* 'end morpheme', *postfleksinė pozicija* 'post-flexion position'.

The comparison revealed that the terms naming distribution of verbs into non-reflexive (in Latvian such verbs are called using a term *tiešie* 'direct verb*' (in the Dictionary of Latvian Terms it is given with an asterisk because it is a word-for-word translation, perhaps, there is no tradition in the English language)), and reflexive (in Latvian they are called *atgriezeniskie* 'reflexive') differed.

Keywords: reflexivity; terms; reflexive verbs; non-reflexive verbs; reflexive formants; Latvian language; Lithuanian language.